

Mijn verzameling (3)

P. Jonkman

In het eerste deel stelde ik me voor en gaf ik een overzicht van wat ik in een aantal artikelen met u wilde delen. Vooral de combinatie bouwplaten en postzegels, mijn beide hobby's zal de aandacht krijgen.

In het tweede deel beschreef ik mijn verzameling Nederland, België en Duitsland.

Nu komt "de rest van de wereld" aan bod en gaan we op reis met Jacob van Campen van Amersfoort, via Utrecht naar Amsterdam.

5.3. Rest van de wereld

De rest van de wereld is natuurlijk een enorm verzamelgebied. Iedere kleine jongen begint daar mee, maar komt al snel tot de ontdekking dat dit onbegonnen werk is. Het leuke is daarbij wel dat je, als je zegel in je hand/pincet houdt, je je verbonden kunt voelen met iemand van soms mee dan 150 jaar geleden op een plek die voor de meeste mensen niet zomaar bereikbaar is en die in veel gevallen nu ook totaal onherkenbaar zou zijn. Voor motiefverzamelaars is "heel de wereld" natuurlijk wel de context waarbinnen verzameld wordt.

Voor mij is dit deel van de verzameling secundair. Dus als ik iemand vanuit mijn verzameling kan helpen aan aanvullingen, dan ben ik daar graag toe bereid!

Momenteel heb ik van zo'n 300 (voormalige) landen zegels. Maar als je door de catalogus bladert zijn er nog tal van landen die ontbreken of waar je nog nooit van gehoord hebt. Daar is een mooi boek over, *Verdwenen landen van de wereld, bestaansrecht aan de hand van een postzegel* (Bjorn Berge, (2016), ISBN 9789401606394). Dat geldt overigens niet alleen van verdwenen landen, ook van de huidige landen zijn er bij waar ik geen zegels van heb, of waarvan ik moet opzoeken waar die liggen.

Van meerdere landen heb ik uitgebreide verzamelingen, zoals van Canada, Australië en Rusland.

Vooraf bij dat laatste land realiseer je je dat, ook al heb je veel, je eigenlijk nog niets hebt. Eind 2010 waren er 7699 nummers in de SG-catalogus. Nederland had er toen 2787 (NVPH).

Vermeldenswaard is de verzameling Vaticaanstad, de verzameling die ik verkreeg van ons enkele jaren geleden overleden lid Van Nunspeet.

Ook de verzameling USA mag genoemd worden. Van de huidige series zijn er per zegel vele varianten. Al die verschillen wekken bij mij lichte ergernis. Zo op het oog heb ik al heel wat gevonden, maar ik ben verbijsterd door de aantallen varianten zoals weergegeven in het artikel in *Filatelie* (2020) februari "*Moderne Amerikaanse juweeltjes uit de massa*" [1; er komt dus kennelijk nog meer!]. Ook Engeland is inmiddels een rampenland. Enorme hoeveelheden uitgiftes en elk jaar een nieuw postzegelboekje met dezelfde 1st-zegel. Vergelijkbaar met onze zegels van koning Willem Alexander, met elk jaar een ander jaartal.

5.4 Deelverzamelingen

5.4.1. Postzegels en bouwplaten

Mijn andere hobby is het maken van bouwplaten. Bij die schaalmodellen verzamel ik ook allerlei informatie. En als er postzegels van zijn, komen die daar bij. In deel 1 gaf ik al voorbeelden. In volgende artikelen ga ik met u op reis langs die monumenten. In deze aflevering beginnen we daar mee.

5.4.2. Vuurtorens

Speciale aandacht in de categorie gebouwen en bouwplaten krijgen de vuurtorens. Amersfoorter Sjoerd Hekking heeft alle Nederlandse vuurtorens uitgebracht als bouwplaat. Helaas geldt ook hier

Afb. 32

dat Nederland niet veel uitgafes heeft van vuurtorens, al geeft de laatste serie "Mooi Nederland" een inhaalslag.

Wereldwijd zijn er talloze zegels van vuurtorens, want een groot deel van de landen in de wereld ligt aan zee!

Afb. 33

(afb. 32, NVPH(2010)2717, afb. 33 bouwplaat vuurtoren Breskens).

In een later artikel zullen we uitgebreid bij vuurtorens, zowel in Nederland als daarbuiten, stil staan.

6. Op reis

Zoals al aangekondigd gaan we nu op reis. Ons eerste uitstapje gaat van Amersfoort, via Utrecht, naar Amsterdam. We doen dat aan de hand van de Amersfoorter Jacob van Campen, waarvan ik helaas geen postzegel heb kunnen vinden.

6.1. Op reis met Jacob van Campen

Afb. 34

We beginnen onze tour bij onze toren. Daar heb ik meerdere modellen van. Deze keer het kleinste, omdat we ook de Domtoren passeren, waar ik alleen maar een klein model van heb. We moeten die Utrechters maar geen aanstoot geven. De Domtoren is nu eenmaal hoger dan onze toren. (afb. 34)

Die toren zag er oorspronkelijk anders uit. Waarschijnlijk vergelijkbaar met de Domtoren. Bij een brand is de spits verloren gegaan, maar door moedig optreden van de stadstimmerman Leenaert Nicasius werd de toren behouden. In Museum Flehite hangt een schilderij van deze stadsgenoot, die ook voortleeft in de naam van twee straten in "wijkje 77". (afb. 35 schilderij L. Nicasius)

Afb. 35

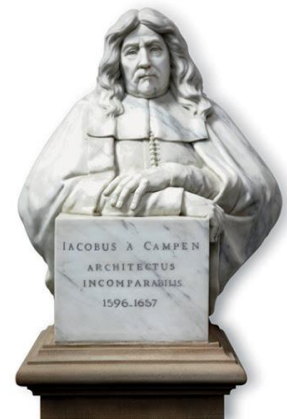

Afb. 36

Ook in de periode van de 19^e eeuw tot ver in de twintigste eeuw zag onze toren er anders uit (afb. 36). Pas omstreeks 1967 is de bovenste lantaarn, die we ook al zien op het grote stadsgezicht dat Mattias Withoos schilderde en nu in Museum Flehite hangt, teruggeplaatst. Dat is inmiddels voor ons zo gewoon, dat we ons moeilijk een andere toren kunnen voorstellen. Hetzelfde geldt trouwens voor het orgel in de Joriskerk, dat tot die datum op het doxaal stond, maar toen is verplaatst naar de huidige orgelgalerij. Het duurde tot 1972 tot dit orgel weer in gebruik kon worden genomen, want er waren wat problemen met de fundering van deze nieuwe orgelgalerij. De andere orgels, het koororgel en het kistorgel, zijn dan ook niet heel oud, want ze dateren uit die tijd om de kerkzang te blijven ondersteunen. Onlangs is het koororgel helemaal klaar gekomen, door de toevoeging van een extra klavier, een "borstwerk".

Leenaert Nicasius brengt ons bij Jacob van Campen, de maker van dit schilderij. Zijn (graf)monument is in de Joriskerk (**afb. 37**; borstbeeld in de Joriskerk, beeldhouwer Ton de Mooy). Hij woonde in Amersfoort op de buitenplaats Randenbroek.

Jacob van Campen werd in 1595 in Haarlem geboren. De familie van Jacob was eigenaar van de hofstede Randenbroek bij Amersfoort, die in 1626 als erfenis Jacob ten deel viel. Enkele jaren later ging hij er ook wonen, nadat hij het huis vrijwel opnieuw had opgebouwd. Want in 1629 was het huis door de terugtrekkende Spaanse troepen in brand gestoken. Dat gaf Van Campen gelegenheid om hier een mooie buitenplaats te bouwen. Het huis telde, behalve een voorhuis, zeven woon- en slaapvertrekken. Steeds voegde hij gronden toe aan het landgoed, zodat dit aan het eind van zijn leven ca 68 ha. groot was. Hij transformeerde die in een lusthof, voorzien van visvijvers en fonteinen, boomgaarden en wijngaarden “voorsien met meer als 40 soorten der beste en raerste (=zeldzaamste) druiven”. In Randenbroek (gelegen aan de *rand* van een moerassig gebied, een *broek*) kon Van Campen zijn hooggeplaatste vrienden ontvangen, zoals Constantijn Huygens en Joost van den Vondel. En het was een ontmoetingsplaats van de Amersfoortse schilders, waaronder Paulus Bor en Matthias Withoos. Vanaf 1635 ging hij er min of meer permanent wonen. Hij had toen al naam gemaakt als schilder en architect: in 1633 bouwde hij het Mauritshuis in Den Haag. Echt beroemd werd hij als bouwer van de Nieuwe Kerk in Haarlem en het Paleis op de Dam in Amsterdam.

Afb. 37

Afb. 38

Het buitenhuis, een rijksmonument, zag er, door aanpassingen in de 19^e eeuw inmiddels wel heel anders uit dan ten tijde van Van Campen (**afb. 38**, bouwplaat Randenbroek). Een model van het 17^e eeuwse huis kunt u vinden in Museum Flehite. Momenteel wordt het huis verbouwd tot een horecagelegenheid.

In Amersfoort herinneren de Van Campenstraat en het logegebouw van de Vrijmetselaars aan de Van Persijnstraat (**afb. 39**, bouwplaat logegebouw) aan deze beroemde Amersfoorter.

Ook schilderde hij diverse interieurs, waarvan ook voorbeelden zijn te zien in Museum Flehite. Door die veelzijdigheid wordt hij wel de 'Michelangelo' van Amersfoort genoemd. In 1657 overleed Van Campen op zijn geliefde buitenplaats Randenbroek. De gemeente Amersfoort kocht het landgoed in 1954 om er een stadspark van te maken.

Afb. 39

Jacob van Campen was ook de bedenker van de Wegh der Weegen, de grote weg tussen Amersfoort en Utrecht, die we nu nog kennen als de Utrechtseweg. Langs deze weg, voor die tijd zelfs al royaal bemeten, zouden dan allerlei buitenplaatsen komen te liggen. Je kunt nu nog zien waar die zouden moeten komen, want er liggen stenen in de berm, waarop de ontwikkelvakken genummerd staan aangegeven (“Sorties”). Er zijn maar weinig van die buitenplaatsen gerealiseerd, maar de weg is er wel gekomen. En door de royale afmeting kon al het verkeer tussen Amersfoort en Utrecht daar tot in de jaren 70 van de vorige eeuw langs. Pas toen kwam de A28 klaar (na lange procedures; in het bos stonden hier en daar al viaducten terwijl de weg er nog niet was.)

Als we Amersfoort via de Utrechtseweg verlaten komen we langs de Watertoren (**afb. 40**). Deze toren is gebouwd in 1913 door de Amersfoortse Gemeentewaterleiding, voortgekomen uit een conflict over de kwaliteit van het water met de Utrechtse Waterleiding Maatschappij (UWM), die voorheen al de drinkwatervoorziening in Amersfoort verzorgde vanuit het pompstation Soestduinen. Het oude pompgebouw staat nog langs de Van Weerden Poelmanweg bij de spoorwegovergang in Soestduinen. Er zijn maar weinig gemeenten in Nederland die zo lang twee waterleidingbedrijven hebben gehad. Pas in 1939 kwam daaraan een einde en droeg de UWM haar netten over aan de Gemeentewaterleiding.

De UWM verzorgde vanuit Soestduinen ook de watervoorziening in Utrecht. Langs de “Wegh der weegen” ligt een grote watertransportleiding, die het water onder vrij verval vanaf de reinwaterkelder bovenop de Stompert naar Utrecht voerde. Nicolaas Beets (**afb. 41** NVPH(1939)321) dichtte juichend over de grote weldaad van veilig en schoon water, dat eertijds uit grachten en pompen in (vervuild) stedelijk grondwater kwam.

*Voert water aan, voert water aan,
in frisse, heldre stromen,
zoals de hoge God het geeft,
voor nog de mens 't bedorven heeft;
voert water aan, voert water aan,
laat, laat de godsgaaf komen!*

Afb. 41

Zo gaat het nog drie verzen verder. Maar toen in 1883 uiteindelijk deze waterlevering een feit was had onze “Hildebrand” toch zijn aarzelingen. Hij heeft nooit een aansluiting op de waterleiding gehad.

Afb. 42

Verder op de weg komen we in Huis ter Heide langs de Villa Henny (**afb. 42**, NVPH(1969)920; **afb. 43**, bouwplaat). Deze door R. van 't Hoff in opdracht van A.B. Henny in 1915 ontworpen villa heeft een moeizame bouwhistorie. Het is een opmerkelijk gebouw, geconstrueerd in die tijd nog weinig voor woningbouw toegepast gewapend beton. In eerste instantie stort het betonskelet in door een gebrek aan kennis en ervaring. Ook zijn er moeilijkheden bij het verkrijgen van bouwmaterialen als gevolg van schaarste in de Eerste Wereldoorlog. In 1917 trekt Henny zich terug als opdrachtgever en moet het huis half-afgebouwd worden verkocht. Al met al duurt de bouw van de villa tot 1919.

In dezelfde serie is ook een zegel opgenomen van het Rietveld-Schröder huis in Utrecht, een monument dat in het Nederlandse uitgiftebeleid wel twee keer is opgenomen, een zeldzaamheid voor gebouwde monumenten, die er toch al weinig zijn, zoals ik eerder al opmerkte (NVPH(1969)921, (2014)3213).

Afb. 43

Afb. 40

Aangekomen in De Bilt passeren we het landgoed Vollenhoven (**afb. 44**, NVPH(2012)2904). Via Fort De Bilt komen we dan in Utrecht. We passeren het voormalige Ooglijdersgasthuis aan de prof. Dondersstraat (**afb. 45**, NVPH(1935)276)) en via de Biltstraat komen we in het Centrum van Utrecht. Ook zien we dan de watertoren van de UWM aan het Predikherenkerkhof (1895), waar destijds het hoofdkantoor van de UWM stond.

Afb. 44

Afb. 45

En waar kun je dan het beste de watertoren neerzetten dan in de achtertuin van de directeur? (**afb. 46**, bouwplaat watertoren). In de toren is nu een Waterleidingmuseum.

Afb. 46

Afb. 47

Afb. 48

Afb. 49

Uiteraard hebben we de Utrechtse Dom op een postzegel (**afb. 47**, NVPH(2007)2523), en ook het interieur van de Domkerk is al eens afgebeeld op een postzegel (**afb. 48**, NVPH(1986)1355). **Afbeelding 49** toont de bouwplaat.

Er is natuurlijk veel over Utrecht te vertellen. Ik noemde al het Rietveld-Schröderhuis, maar om bij Jacob van Campen te blijven gaan we nu naar Amsterdam. Want onze Jacob was ook de bouwheer van het Paleis op de Dam, destijds gebouwd als Stadhuis van Amsterdam. Ook dit monument heeft de eer om meerdere keren vereeuwigd te zijn op postzegels. (**afb. 50-52**, NVPH(1948)501, (1982)1273 en 1274).

Afb. 50

Afb. 51

Afb. 52

Afb. 53

De afbeelding van de bouwplaat (**afb. 53**) heeft een verhaaltje. Het was een eenvoudige bouwplaat, zonder relief. De schoorstenen en de koepel waren slechts tweedimensionale stukjes. Door vijf van deze bouwplaatjes samen te voegen is de koepel een echte koepel geworden, zijn de schoorstenen ook echt schoorstenen geworden en hebben de gevels reliëf gekregen. (zie: utrechtaltijd.nl/bekijken/detail/museum-flehite_2017-022)

Nu we toch in Amsterdam zijn ook nog maar een afbeelding van het Koninklijk Instituut voor de Tropen, nu het Museum voor Land- en Volkenkunde. Ik heb daar een bouwplaat van (afb. 54). En er is ook hier een relatie met een postzegel (afb.55, NVPH(2010)2709).

Afb. 55

Afb. 54

De redactie bedankt de heer Jonkman voor het inzenden van de leuke en leerzame artikelen over zijn verzameling.

Biedformulier

Inleveren/sturen bij/naar: Jan Kroon, Boerspad 18; 3815 NJ Amersfoort.

E: jan.kroon@casema.nl

T: 033-4726646

Maand.....

Maand.....

kavelnr.	max bod		Kavelnr.	max. bod

Naam:

Tel:

Handtekening

Voor inzenders geldt dat 10% van de opbrengst door de vereniging als provisie wordt ingehouden.